

MIJLOACE TEHNICO-ȘTIINȚIFICE DESTINATE INVESTIGAȚIILOR CRIMINALISTICE LA FAȚA LOCULUI

Dr. Petruț CIOBANU

Abstract

Resolution of criminal proceedings requires the use of the most advanced methods and technical and scientific means, therefore the judicial bodies have the professional and deontological obligation to use correctly the scientific methods of investigation of criminal deeds, to assess and make full use of the results of forensic examinations.

Keywords: *scientific investigation methods; technical and scientific means; forensic examinations.*

1. Noțiuni generale privind cercetarea la fața locului

Având în vedere faptul că în soluționarea procesului penal se utilizează în prezent cele mai avansate metode și mijloace tehnico-științifice, iar posibilitățile de cercetare ale laboratoarelor criminalistice sunt extrem de avansate, organele judiciare au obligația profesională și deontologică de a utiliza în mod corect metodele științifice de investigare a faptelor penale, de a aprecia și valorifica în deplină cunoștință de cauză rezultatele expertizelor criminalistice.

În consecință, fiecare participant la realizarea actului de justiție trebuie să fie avizat cu privire la metodele și mijloacele tehnico-științifice de clarificare a împrejurărilor în care a fost săvârșită o infracțiune, precum și de identificare a subiecților faptei penale¹.

Mijloacele tehnico-științifice sunt utilizate atât în cercetarea la fața locului, cât și în examinările criminalistice de laborator, dar unele dintre aceste metode sau mijloace pot fi întâlnite în ambele împrejurări².

¹ P.L. Kirk, *Crime investigation, Physical Evidence and the Police Laboratory*, Interscience, New York, 1953, p. 5, *apud* E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 56.

² H.G. Wells, *Forensic sciences*, Ed. Sweet Maxwell, Ltd. Londra, 1969, p. 3, *apud* E. Stancu, *op. cit.*, p. 56.

2. Importanța cercetării la fața locului

Investigarea la fața locului prezintă o importanță majoră în cadrul soluționării unei cauze penale, întrucât ea presupune cunoașterea imediată, directă și completă a locului în care s-a comis infracțiunea sau acolo unde au fost descoperite urmele sau consecințele acesteia³.

Potrivit dispozițiilor art. 192 C. pr. pen., cercetarea la fața locului se dispune de către organul de urmărire penală, iar în cursul judecății de către instanța de judecată, atunci când este necesară constatarea directă în scopul determinării sau clarificării unor împrejurări de fapt ce prezintă importanță pentru stabilirea adevărului, precum și ori de câte ori există suspiciuni cu privire la decesul unei persoane.

Având în vedere faptul că locul săvârșirii unei fapte penale este cel mai bogat în urme sau date referitoare la activitatea infracțională desfășurată, precum și la autorul acesteia, cercetarea la fața locului servește la descoperirea urmelor, la identificarea acelor împrejurări de natură să conducă la identificarea autorului, la cunoașterea nemijlocită de către procuror, apărător și instanța de judecată a locului respectiv⁴.

Investigația criminalistică debutează de cele mai multe ori cu activitatea de cercetare la fața locului, activitate care parcurge două faze principale: statică și dinamică.

Menționăm faptul că fiecare fază din cadrul cercetării la fața locului, statică și dinamică, prezintă obiective diferite, iar cercetarea propriu-zisă la fața locului este realizată după ce în prealabil au fost efectuate o serie de acțiuni premergătoare sau măsuri preliminare, măsuri care prezintă importanță în ceea ce privește identificarea, conservarea și ridicarea unor categorii de urme.

3. Acțiuni premergătoare cercetării la fața locului

Înainte de efectuarea cercetării la fața locului, se dispun și se întreprind o serie de activități sau măsuri care prezintă un caracter urgent, de care depinde în mod direct soluționarea cauzei penale, cele mai importante fiind⁵:

a. *acordarea primului ajutor victimei și înlăturarea pericolelor iminente* reprezintă o măsură prioritară față de alte măsuri preliminare, fiind efectuată în mod prompt, operativ, de către personal calificat;

³ C. Suci, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 503; I. Anghel, *Considerații asupra cercetării locului faptei*, în RRD nr. 11/1973, p. 114-115.

⁴ V. Dongoroz și colectivul, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român*, vol. I, Ed. Academiei Române, București, 1975, p. 293.

⁵ A. Swensson, O. Wendel, *Descoperirea infracțiunilor. Metode moderne de investigație criminală*, Stockholm, 1954, p. 24, *apud* E. Stancu, *op. cit.*, p. 57; C. Suci, *Criminalistica, op. cit.*, p. 504-505; L. Coman, I.R. Constantin, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, București, 1976, p. 424-426.

b. stabilirea locului comiterii infracțiunii și punerea lui sub pază, pentru conservarea și protejarea urmelor, pentru a nu se modifica înfățișarea locului, distruge, altera urmele faptei penale sau pentru a nu se schimba poziția obiectelor;

c. fixarea tuturor împrejurărilor care pe parcurs se pot schimba sau modifica – în funcție de situația concretă, organele de urmărire penală trebuie să rețină toate împrejurările, inclusiv cele trecătoare sau perisabile (temperatură, miros, caracterul iluminării, geam deschis, scaun răsturnat etc.).

4. Cercetarea propriu-zisă

Cercetarea la fața locului se desfășoară în două faze importante:

a. Faza statică. Cercetarea la fața locului debutează cu luarea primelor măsuri prin înlăturarea eventualelor pericole, delimitarea locului, constatarea morții victimei, reținerea persoanelor suspecte, examinarea generală a locului faptei, stabilirea modificărilor intervenite în câmpul infracțional.

În această fază a cercetării la fața locului, există o regulă generală potrivit căreia niciun obiect nu este atins sau mișcat de la locul său, dar se procedează la fixarea poziției obiectelor principale, a întregului ansamblu, în scopul formării unei imagini corecte și complete asupra naturii faptei, momentului și modului în care s-ar fi putut desfășura.

În cadrul acestei etape, fixarea se realizează prin fotografiere, filmare sau videofilmare, având în vedere că acest procedeu asigură o operativitate mai mare în acțiune.

De asemenea, se efectuează măsurători pentru stabilirea distanțelor dintre obiectele principale sau dintre acestea și urmele infracțiunii, astfel cum au fost identificate în momentul sosirii echipei de cercetare.

b. Faza dinamică reprezintă cea mai complexă fază a cercetării, întrucât ea impune antrenarea integrală a mijloacelor tehnice aflate la dispoziția echipei de cercetare, precum și participarea tuturor lucrătorilor la efectuarea investigațiilor.

În această fază este permisă mișcarea sau deplasarea obiectelor pentru a se putea asigura o examinare optimă a lor, pentru căutarea, descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor, microurmelor sau a mijloacelor materiale de probă, ocazie cu care se execută fotografiile de detaliu sau măsurători fotografice la scară.

De asemenea, se identifică și, în măsura în care este posibil, se încearcă clarificarea împrejurărilor negative, caracterizate prin neconcordanța dintre starea și poziția victimei sau a unor obiecte și situația de fapt (descoperirea unui cadavru care prezintă multiple plăgi care au fost provocate de un obiect tăietor-înțepător, fără ca în jur să existe vreo urmă de sânge).

Identificarea și elucidarea tuturor împrejurărilor negative prezintă importanță în elaborarea versiunilor de urmărire penală, dar pot reprezenta inclusiv intenția

autorilor unei infracțiuni de a disimula fapta penală săvârșită sau chiar de a deruta cercetările⁶.

Cercetarea la fața locului reprezintă astfel o activitate extrem de importantă și complexă, activitate ce impune utilizarea celor mai adecvate metode și mijloace tehnico-științifice.

5. Trusele criminalistice

5.1. Trusele criminalistice universale

Trusele criminalistice universale conțin un instrumentar divers, cu ajutorul căruia se pot efectua principalele operațiuni de cercetare la fața locului, împărțit în mai multe compartimente, dintre care distingem⁷:

a. *Compartimentul traseologic* destinat descoperirii, fixării și ridicării urmelor de mâini, de picioare, de dinți, ale instrumentelor de spargere, compartiment care conține: substanțe pulverulente, pensule din păr de veveriță sau din pene de struț, pensulă magnetică, pulverizatoare sau spray-uri pentru relevarea urmelor latente, pulverizator cu iod, plicuri cu folii adezive pentru transferarea urmelor papilare, surse de lumină (vizibilă și ultravioletă), materiale pentru executarea mulajului urmelor de adâncime.

b. *Compartimentul pentru executarea măsurătorilor și marcarea obiectelor principale*, precum și a zonei cercetate, compartiment care conține: ruletă, bandă metrică, împărțită în segmente de 10 cm, colorate alternativ alb-negru, jetoane numerotate de la 1 la 10, prevăzute cu suporturi de fixare, cretă forestieră.

c. *Compartimentul necesar executării desenelor și schiței locului faptei*, compartiment care conține: riglă gradată, busolă, hârtie milimetrică, hârtie de calc, diverse creioane colorate, șablon-tip pentru lucrul pe hartă etc.

Trusa conține inclusiv instrumentarul de amprentare a persoanelor și cadavrelor la fața locului (tușieră, rulou, placă), precum și o serie de instrumente ajutătoare, cum ar fi: diamant pentru tăiat geamul, magnet, șurubelnițe, briceag universal, clește, patent, ciocan, daltă etc.

Acestor dispozitive și unelte li se adaugă eprubete sau containere pentru ambalarea urmelor biologice, urmelor materie, a microurmelor.

Trusa criminalistică universală mai dispune și de aparatură foto, dar pentru executarea fotografiilor judiciare se utilizează o trusă independentă, cu diverse

⁶ C. Suci, *Criminalistica*, op. cit., p. 513-514.

⁷ Gh. Pășescu, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Serviciul Editorial al Ministerului de Interne, București, 1976, p. 37-43; I. Mircea, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1992, p. 12-13.

tipuri de obiective, de dispozitive pentru executarea unor fotografii de detaliu de la mică distanță, de filtre, precum și de materiale fotosensibile diverse.

5.2. Trusele criminalistice specializate

a. *Trusa pentru testarea stupefiantelor* conține tuburi cu reactivi ce permit identificarea unor substanțe stupefiante, printre care hașiș, marijuana, L.S.D., substanțe din grupa opiaceelor, amfetaminelor etc.

Testarea se realizează la fața locului, într-o manieră simplă, prin introducerea unei cantități din substanța suspectă într-un tub de cauciuc sau plastic ce conține fiola cu reactiv. Prin presarea pereților tubului se sparge fiola, iar reactivul intră în reacție cu substanța de identificat, tipul de substanță stupefiantă determinându-se în funcție de modul de colorare a reactivului.

b. *Trusa pentru marcarea unor obiecte* cu substanțe fluorescente sau chimice, în scopul prevenirii sau descoperirii unor infracțiuni, utilizată în surprinderea în flagrant în infracțiuni de corupție (luare și dare de mită, șantaj).

Trusa conține, în afara flacoanelor cu substanțe de marcarea (aflăte sub formă de prafuri, de lichide sau unguente), o serie de instrumente, respectiv pensule, mojar de porțelan, pulverizator, cilindru gradat, mănuși chirurgicale, precum și un detector cu radiații ultraviolete.

Identificarea persoanelor care vin în contact cu obiectele marcate se face fie din cauza aderării prafului fluorescent (pus în evidență numai cu radiații ultraviolete) la mâinile sau îmbrăcămintea persoanei, fie din cauza reacției dintre substanțele chimice și elementele din compoziția transpirației, care determină o colorare specifică a pielii.

Substanțele din trusă, îndeosebi cele chimice (ninhidrina, nitratul de argint), dar și cele fluorescente, impun respectarea unor reguli stricte de conservare, transportare și manipulare, întrucât conțin o serie de elemente toxice pentru organismul uman.

c. *Trusa pentru revelarea urmelor papilare latente cu radiație de tip laser* este o trusă portabilă, concepută să asigure atât descoperirea urmelor, cât și fixarea lor fotografică, în condiții de mare acuratețe.

d. *Alte categorii de truse cu destinație specială.* În dotarea unităților Ministerului de Interne se mai găsesc truse destinate cercetării accidentelor de circulație, cercetării exploziilor și incendiilor, inclusiv truse pentru examinarea cadavrelor neidentificate, truse pentru cercetarea falsurilor în înscrisuri etc.

6. Laboratoarele criminalistice mobile

În cazul unor infracțiuni care prezintă pericol social ridicat, pentru efectuarea unor investigații complete la fața locului, unitățile de poliție au la dispoziție laboratoare criminalistice mobile, instalate pe autovehicule de diverse tipuri.

În situația în care se impune efectuarea unor cercetări în locuri greu accesibile (munți, păduri, lacuri, în porturi sau în raza acestora), laboratoarele criminalistice mobile pot fi instalate pe elicoptere, nave ori șalupe.

Aceste laboratoare mobile dispun de principalele truse criminalistice universale și specializate, completate cu mijloace suplimentare, cum ar fi cele necesare descoperirii și ridicării microurmelor, descoperirii urmelor latente de picioare pe covoare, materiale plușate, linoleum, executării de mulaje mai dificile, precum și refacerii inscripțiilor ștanțate pe obiecte metalice ce au fost înlăturate prin răzuire.

De asemenea, există instrumente optice de examinare de genul microscopelor simple sau stereomicroscopelor, la care se adaugă diverși reactivi și instrumentar pentru analiza orientativă a urmelor biologice.

În privința executării fotografiei judiciare operative, există un compartiment foto care dispune de o gamă foarte largă de mijloace pentru executarea de fotografii în condiții de noapte, inclusiv în radiații invizibile – ultraviolete și infraroșii.

În cadrul laboratorului mobil pot fi efectuate lucrările strict necesare de laborator, printre care și dezvoltarea materialului fotosensibil.

În vederea consemnării rezultatelor cercetării sau a altor acte procedurale efectuate la fața locului, se utilizează aparatură de filmat și de înregistrare video-magnetică, întrucât permite atât fixarea situației întâlnite la locul faptei, cât și fixarea declarațiilor, existând chiar posibilitatea verificării calității înregistrării.

Identificarea persoanelor după semnalmente exterioare poate fi efectuată cu mijloace tehnice de tipul „Foto-identi-kit”-ului, „Identi-kit”-ului sau „Mimicompozitor”-ului, la care se adaugă trusa specială de identificare a cadavrelor necunoscute.

Un compartiment important din cadrul laboratorului mobil este cel al aparaturii de detecție, care cuprinde detectoare de metale cu câmp electric, detectoare cu radiații röntgen, detectoare pentru descoperirea cadavrelor ascunse sau îngropate.

Este important de menționat faptul că detectoarele de cadavre funcționează pe principiul reacției dintre gazele de putrefacție (hidrogenul sulfurat) și un reactiv impregnat într-o hârtie de filtru.

Printre alte categorii de detectoare, menționăm faptul că există inclusiv detectoare de materiale radioactive de tipul radiodozimetrelor, detectoare de substanțe explozibile și detectoare cu radiații invizibile (ultraviolete și infraroșii)⁸.

Precizam faptul că laboratoarele criminalistice mobile conțin și echipamente adecvate pentru intervențiile operative, intervenții de prim-ajutor, intervenții de asigurare a ordinii, precum și echipament special de protecție, măști de gaze, costume de scafandru autonom.

8 I. Buta, I. Goldhar, *Un nou praf fluorescent folosit în revelarea urmelor papilare*, în Revista Probleme de medicină legală și criminalistică nr. 7-8/1969, București, p. 106-109.